

Reforma Sił Zbrojnych Francji

WALDEMAR KOZICKI

Reformę Sił Zbrojnych Francji rozpoczęto bezpośrednio po zatwierdzeniu przez prezydenta Nicolasa Sarkozy'ego Białej Księgi o Obronie i Bezpieczeństwie Narodowym. W dokumencie tym dokonano oceny stanu sił zbrojnych oraz wytyczono kierunki ich rozwoju na najbliższe lata. Były one inspiracją do działania, nie tylko dla samego ministra obrony narodowej, ale również dla całego rządu pod kierownictwem François Fillona. Obecna edycja Białej Księgi, w odróżnieniu od swoich poprzedniczek, po raz pierwszy w historii Francji traktuje bezpieczeństwo narodowe w sposób kompleksowy. Takie podejście do problematyki obronnej umożliwiło uwzględnienie wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za obronność państwa i jednocześnie ustalenie konkretnych zadań w tym zakresie.

Zwycięstwo Nicolasa Sarkozy'ego w wyborach prezydenckich we Francji w 2007 r. zapoczątkowało gruntowną przebudowę państwa, polegającą na wprowadzeniu równoległych reform we wszystkich sferach życia politycznego i gospodarczego kraju. Nowy prezydent otrzymał od społeczeństwa kredyt zaufania w postaci 53,06 proc. otrzymanych głosów na wprowadzenie w życie wszystkich zobowiązań przedstawionych w czasie kampanii wyborczej. Niezwłocznie po wygranych wyborach prezydent zobowiązał premiera François Fillona i jego ministrów do wprowadzenia zapowiedzianych zmian w państwie. Z uwagi na fakt, że prezydent zgodnie z art. 15 konstytucji jest szefem sił zbrojnych (SZ)¹, zmiany te objęły swoim zasięgiem również SZ Francji, których proces przebudowy rozpoczął się 17 czerwca 2008 r., w dniu opublikowania Białej Księgi o Obronie i Bezpieczeństwie Narodowym². Księga ujmuje bezpieczeństwo narodowe w sposób kompleksowy, wykraczając po raz pierwszy poza tematykę obrony militarnej.

¹ *La Constitution du 4 octobre 1958*, <http://www.legifrance.gouv.fr/html/constitution/constitution2.htm#titre2> (dostęp: 12 lipca 2011 r.).

² *Le Livre Blanc sur la défense et la sécurité nationale*, http://www.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr/information/les_dossiers_actualites_19/livre_blanc_sur_defense_875/index.html (dostęp: 12 lipca 2011 r.).

Ostatnie wydanie Białej Księgi o Obronie³ miało miejsce w 1994 r. Jej poprzedniczka ukazała się w 1972 r. Pierwsza Biała Księga ujmowała strategię bezpieczeństwa Francji po opuszczeniu przez nią zintegrowanej struktury wojskowej NATO. Druga dostosowywała strategię bezpieczeństwa Francji do środowiska bezpieczeństwa końca ubiegłego wieku. Od tego czasu świat uległ głębokim przeobrażeniom. Obecna Biała Księga o Obronie i Bezpieczeństwie Narodowym (poprzednia zatytułowana została Biała Księga o Obronie) odnosi się do wyzwań i zagrożeń obecnego środowiska bezpieczeństwa i w odróżnieniu od poprzednich dokumentów ujmuje bezpieczeństwo narodowe w sposób kompleksowy, tzn. taki, w którym bezpieczeństwo jest kształtowane przez wiele podmiotów, m.in. przez obywateli.

Francja ocenia, że głównym czynnikiem mającym wpływ na bezpieczeństwo jest globalizacja, w tym szybko postępująca wymiana informacji, możliwość szybkiego przemieszczania się ludzi oraz warunki ekonomiczne i polityczne. Wszystkie te czynniki spowodowały, że sytuacja na świecie nie została określona jako bardziej niebezpieczna, lecz jako mniej przewidywalna i stabilna. Dotyczy to bezpośrednich zagrożeń zarówno dla bezpieczeństwa kraju, jak i bezpieczeństwa Unii Europejskiej, które mogą nadejść m.in. z Bliskiego Wschodu lub krajów objętych konfliktami w Azji. Największe zagrożenie dla Francji stanowią: terroryzm, rakiety balistyczne, ataki informatyczne oraz zagrożenia sanitarne i ekologiczne spowodowane degradacją biosfery. Francja nie wyklucza też, że jej terytorium może zostać zaatakowane oraz bierze pod uwagę udział w wojnie o szerszym zasięgu wspólnie z krajami Europy lub innymi sojusznikami.

BIAŁA KSIĘGA (5 FILARÓW STRATEGII BEZPIECZEŃSTWA)

Białą Księgę o Obronie i Bezpieczeństwie Narodowym opracowała Komisja, której skład wyznaczył swoim dekretem prezydent Francji 30 lipca 2007 r. Prace Komisji były realizowane w siedmiu grupach roboczych:

- ocena zagrożeń międzynarodowych bezpieczeństwa Francji w perspektywie 15 lat;
- sojusze i międzynarodowy system bezpieczeństwa, Sojusz Północnoatlantycki, Unia Europejska, Organizacja Narodów Zjednoczonych i porozumienia obronne;

³ *Le Livre Blanc sur la défense et la sécurité nationale*, poprzednie wydanie Białej Księgi obejmowało tylko i wyłącznie problematykę obrony bez bezpieczeństwa narodowego, <http://mjp.univ-perp.fr/defense/lb1994.pdf> (dostęp: 12 lipca 2011 r.).

- cele polityki obrony i bezpieczeństwa narodowego, bezpieczeństwo cywilne, zadania SZ, wyzwania strategiczne uwzględniające nowe potrzeby w obszarze bezpieczeństwa;
- polityka przemysłowa, badania i rozwój oraz gospodarka obronna;
- obrona, bezpieczeństwo i społeczeństwo, rola parlamentu, kształcenie młodzieży, polityka informacyjna i komunikacyjna, polityka rezerw osobowych, konsekwencje uzawodowienia SZ, relacje z przedsiębiorstwami, ochrona i bezpieczeństwo cywilne, pamięć i spuścizna;
- organizacja władzy publicznej: Ministerstwo Obrony, funkcje bezpieczeństwa narodowego, organizacja terytorialna, organizacja ministerstw, rozpoznanie, zdolności w zarządzaniu kryzysami oraz ochrona i bezpieczeństwo cywilne;
- polityka zarządzania zasobami ludzkimi w wymiarze obrony i bezpieczeństwa.

Komisja Białej Księgi przeprowadziła 40 publicznych przesłuchań ekspertów z różnych dziedzin. Na potrzeby prac Komisji utworzono specjalną stronę internetową, na której forach wypowiedziało się ok. 25 tys. internautów.

Wstępne wyniki prac Komisji Białej Księgi przedstawiono do konsultacji komisjom parlamentarnym. Rezultatem wykonanych prac były: raport dotyczący postępu prac, przedłożony prezydentowi pod koniec 2007 r., oraz Biała Księga, przesłana do zatwierdzenia prezydentowi w marcu 2008 r. Oficjalnej prezentacji Białej Księgi dokonał prezydent N. Sarkozy 17 czerwca 2008 r.

Biała Księga obejmuje rozdziały zatytułowane:

1. Od globalizacji do strategii bezpieczeństwa narodowego.
2. Europejskie i międzynarodowe ambicje Francji.
3. Nowa strategia działania (rozdział dotyczący wojska, policji, żandarmerii oraz zasobów cywilnych).
4. Dynamika reformy.

Jak wspomniano, w Białej Księdze o Obronie i Bezpieczeństwie Narodowym dokonano analizy prawdopodobnego rozwoju sytuacji strategicznej w perspektywie najbliższych 15 lat. Zdefiniowano w niej 5 zasadniczych filarów strategii bezpieczeństwa narodowego⁴. Filary te będą ewoluowały, adaptując się do zmieniającej się sytuacji, co w konsekwencji będzie miało wpływ na aktualizację zapisów Białej Księgi, która będzie się odbywała przed każdym nowym cyklem planowania obronnego, tj. co 4 lata.

⁴ *Défense et la sécurité nationale, Le Livre Blanc*, http://www.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr/IMG/pdf/livre_blanc_tome1_partie1.pdf, s. 151-159 (dostęp: 12 lipca 2011 r.).

I filar: wiedza i przewidywanie (la connaissance et l'anticipation) – to priorytety w strategii francuskiej. Gwarantują one autonomię w podejmowaniu decyzji i pozwalają na zachowanie inicjatywy strategicznej. W tym obszarze chodzi o to, aby wyposażać decydentów politycznych, wojskowych i osoby odpowiedzialne za bezpieczeństwo państwa w wiedzę pochodzącą z wielorakich źródeł, która pozwoli im podejmować, optymalne decyzje w określonym miejscu i czasie. Filar ten obejmuje 4 obszary:

- rozpoznanie (zwiększenie zasobów kadrowych w służbach specjalnych o 700 osób) w zakresie zwalczania terroryzmu, proliferacji, przestępczości zorganizowanej, szpiegostwa i ingerencji ekonomicznej. Działania w tej dziedzinie będą skoordynowane między poszczególnymi służbami i ministerstwami. Uprawnione instytucje będą korzystały z najnowszych osiągnięć techniki, m.in.: satelitów obserwacyjnych MUSIS, nasłuchu CERES, bezzałogowych środków latających o zasięgu strategicznym i taktycznym oraz systemów walki elektronicznej. Francja jest właścicielem satelitów HELIOS 2 oraz posiada podpisane porozumienia o wymianie informacji w zakresie zobrazowania powierzchni Ziemi z Niemcami i Włochami;
- znajomość potencjalnych teatrów działań oraz niezbędne dane dla systemów uzbrojenia będą zabezpieczone przez: Ogólnowojskowe Centrum Geograficzne, Ogólnowojskowe Centrum Wsparcia Meteorologiczno-Oceanograficznego, program GEOD 4D i europejski system Galileo. Program OMEGA pozwoli na jednoczesny odbiór sygnałów z systemu europejskiego i amerykańskiego GPS;
- przewidywanie potencjalnych zagrożeń – ich analiza i właściwa ocena zostaną zapewnione przez odpowiednie przygotowanie kadr, w tym attachés obrony. Ministerstwo Obrony zintensyfikuje działania zmierzające do właściwego wykorzystania w tym zakresie geostrategii, geopolityki, nauk społecznych, ekonomicznych i badań;
- zarządzanie informacją, które zagwarantuje autonomię strategiczną opartą na właściwej weryfikacji informacji, ich ochronie i bezpiecznym przekazie ze szczególnym uwzględnieniem środków łączności satelitarnej.

II filar: odstraszanie nuklearne (dissuasion nucleaire) – jest fundamentem strategii, który gwarantuje bezpieczeństwo i niepodległość kraju. Jego głównym celem jest zapobieżenie agresji innego państwa skierowanej na żywotne interesy Francji. Wiarygodność odstraszania nuklearnego polega na tym, że szef państwa dysponuje niezależnymi i adekwatnymi środkami, które mogą być użyte w zależności od rozwoju sytuacji. W skład środków

odstraszania nuklearnego wchodzi rakiety balistyczne przenoszone drogą morską i rakiety powietrze-ziemia wchodzące w skład komponentu lotniczego. Francja zachowa te środki w swoim arsenale tak długo, jak długo będą one niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa kraju. W obszarze tym kontynuowana będzie rozpoczęta przed 10 laty modernizacja 4 nuklearnych okrętów podwodnych (SNLE), polegająca na wyposażeniu ich w rakiety międzykontynentalne M51 z głowicami nuklearnymi TN 75, które od 2015 r. zastąpione zostaną przez nuklearne głowice oceaniczne (TNO) o dalszym zasięgu.

Komponent lotniczy wyposażony zostanie w samoloty Rafale ze zmodernizowanymi raketami powietrze-ziemia średniego zasięgu (ASMPA), wyposażonymi w głowice nuklearne przenoszone drogą powietrzną (TNA), które wspólnie z samolotami Mirage 2000N będą stanowiły silny element odstraszania. Wsparcie komponentu lotniczego zabezpieczone zostanie poprzez wielofunkcyjny samolot tankowania i transportu (MRTT). Jednocześnie Francja będzie podejmowała różnego rodzaju inicjatywy rozbrojeniowe, w tym będzie szczególnie aktywna w zakresie zwalczania proliferacji broni nuklearnej, biologicznej i chemicznej oraz środków ich przenoszenia.

III filar: ochrona (protection) – zasadniczym celem tego obszaru jest ochrona obywateli i terytorium Francji, umocnienie więzów między społeczeństwem a instytucjami państwowymi, usprawnienie funkcjonowania systemu zarządzania kryzysowego oraz szybka reakcja władzy publicznej na zaistniałą sytuację. Poprawiana będzie skuteczność szybkiej reakcji władzy publicznej w razie pojawienia się dużego kryzysu w kraju. Zostaną podjęte wysiłki zmierzające do wzmocnienia ośrodków reagowania kryzysowego. Skonsolidowane zostaną struktury organizacyjne, planowania i kierowania operacjami bezpieczeństwa wewnętrznego i bezpieczeństwa cywilnego. Wzrośnie rola współpracy wojskowo-cywilnej w terenie.

Zwraca się również uwagę na ewolucję zagrożeń, zwłaszcza terrorystycznych. W obszarze tym chodzi o: rozwój metod i środków dozoru terytorium w wymiarze lądowym i morskim, w wymiarze przestrzeni powietrznej i kosmicznej, rozwój zdolności szybkiego reagowania na zaistniałą sytuację oraz wprowadzenie nowych zasad komunikacji, informowania i ostrzegania społeczeństwa przed zagrożeniem. Odpowiednie zadania w tym zakresie postawiono strukturom bezpieczeństwa wewnętrznego, cywilnego i siłom zbrojnym. Siły zbrojne w razie kryzysu o większym wymiarze wydzielą w ciągu kilku dni 10 tys. żołnierzy, którzy zapewnią bezpieczeństwo wrażliwych wę-

złów i dróg komunikacyjnych oraz punktów granicznych. Ponadto działania władz mogą być wsparte środkami lotniczymi, inżynieryjnymi, służby zdrowia, ochrony przed bronią nuklearną, radiologiczną, biologiczną i chemiczną (NRBC) oraz łączności i logistyki.

Bezpieczeństwo przestrzeni powietrznej będzie zapewnione przez 6 patroli operacyjnych i 4 patrole wyspecjalizowane w walce ze środkami powietrznymi o małych prędkościach przelotowych. Do zapewnienia bezpieczeństwa każdej z trzech przestrzeni wód terytorialnych przygotowana jest jedna fregata, dwa niszczyciele min i jeden samolot dozoru morskiego. Działania wszystkich aktorów w przedmiotowym obszarze zostaną zabezpieczone przez system łączności nowej generacji SOCRATE NG od 2012 r.⁵

IV filar: zapobieganie (prevention) konfliktom i interwencjom – Biała Księga przewiduje koncentrację tego typu zdarzeń wzdłuż osi geograficznej: od Atlantyku, przez Morze Śródziemne, Zatokę Perską, aż do Oceanu Indyjskiego. Oś ta koresponduje z obszarami, gdzie interesy strategiczne Francji i UE są najbardziej zagrożone. Należy przy tym zwrócić uwagę na rosnące znaczenie Azji dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Jednocześnie Francja utrzyma adekwatne zdolności do prowadzenia działań wzdłuż wschodniego i zachodniego wybrzeża kontynentu afrykańskiego oraz w Sahelu, aby przeciwdziałać przemytowi i terroryzmowi. Dotychczasowe umowy o współpracy wojskowej Francji zostaną zastąpione umowami partnerskimi między UE a Afryką. W ramach tych umów rozmieszczone zostaną odpowiednie siły i środki SZ Francji w Afryce (baza w Zjednoczonych Emiratach Arabskich) oraz rejonie Antyli i Gujany w celu zapewnienia bezpieczeństwa Centrum Kosmicznemu Kourou oraz do zwalczania przemytu narkotyków. Pododdziały Żandarmerii Narodowej i struktury bezpieczeństwa cywilnego zostaną wzmocnione w departamentach i wspólnotach zamorskich (DOM-COM).

V filar: interwencja (intervention) – obejmuje zaangażowanie sił i środków militarnych oraz cywilnych do udaremnienia ataków na bezpieczeństwo narodowe i wypełnienia zobowiązań międzynarodowych w przypadku wojny lub kryzysu międzynarodowego. Zaangażowanie sił może przyjąć różne formy – od użycia sił specjalnych do operacji o dużym natężeniu. Interwencja będzie miała bardzo często charakter wzmocnienia ochrony terytorium państwa, jednak Francja nie wyklucza włączenia się w wojnę między pań-

⁵ *Politique de défense française, la programmation militaire 2009–2014*, <http://mjp.univ-perp.fr/defense/lpm2009.htm> (dostęp: 12 lipca 2011 r.).

stwami trzecimi. Będzie ona utrzymywała odpowiedni format SZ, który pozwoli jej zabezpieczyć swoje żywotne interesy. W razie większych operacji, które będą realizowane w wymiarze międzynarodowym, Francja wydzieli odpowiednio proporcjonalne siły i środki do struktur dowódczo-sztabowych i operacyjnych. Francja posiada zdolności przerzutu strategicznego sił w rejon działań przeciwnika. W celu utrzymania odpowiedniej jakości tych sił, wysiłek modernizacyjny i wdrożenie nowych programów zostaną zrealizowane w dwóch etapach w latach 2009-2014 i 2015-2020⁶ i obejmować będą:

- modernizację środków walki powietrzno-lądowej;
- uzupełnienie niedoborów w transporcie strategicznym i taktycznym;
- uzupełnienie potrzeb w zakresie śmigłowców transportu taktycznego
- modernizację samolotów bojowych i okrętów różnego typu;
- odtworzenie zapasów amunicji i innych środków;
- wdrożenie nowych systemów dowodzenia;
- stworzenie narzędzi obrony przed atakami informatycznymi.

Francuskie SZ są przygotowane do prowadzenia następujących operacji:

- autonomicznej operacji specjalnej lub w ograniczonym wymiarze wielonarodowej polegającej na uwolnieniu zakładników lub ściganiu sprawców aktów terrorystycznych;
- autonomicznej średniej operacji, takiej jak ewakuacja uchodźców w warunkach zagrożenia lub punktowe działania odwetowe w wyniku ataku na żywotne interesy kraju;
- znaczącej operacji w wymiarze bilateralnym lub wielonarodowym, której celem jest utrzymanie lub przywrócenie pokoju;
- dużej operacji, znacznie oddalonej od terytorium narodowego w wymiarze sojuszniczym lub koalicyjnym.

Wyżej wymienione operacje muszą być połączone z innymi działaniami, których celem jest poprawienie bezpieczeństwa kraju, równolegle do kryzysu uzasadniającego użycie sił poza granicami Francji. Ponadto, dla zachowania swobody działań, wydzielone siły powinny być w ciągłej gotowości do podjęcia interwencji⁷.

⁶ *Assemblée Nationale, promet de loi relatif a la programmation militaire pour les années 2009 a 2014*, <http://www.assemblee-nationale.fr/13/projets/pl1216.asp> (dostęp: 12 lipca 2011 r.).

⁷ *Le Livre Blanc sur la défense et la sécurité nationale*, http://www.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr/information/les_dossiers_actualites_19/livre_blanc_sur_defense_875/index.html (dostęp: 12 lipca 2011 r.).

AMBICJE FRANCJI W OBSZARZE WSPÓLNEJ POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA I OBRONY UE

Ambicją Francji w obszarze Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, obecnie Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (WPBiO), jest stworzenie z Unii głównego aktora w zakresie zarządzania kryzysowego i bezpieczeństwa międzynarodowego⁸. Zasadniczymi celami, według zapisów zawartych w Białej Księdze, do osiągnięcia w najbliższych latach przez UE są:

- osiągnięcie zdolności do interwencji na odległym teatrze działań w sile 60 tys. żołnierzy i pracowników wojska z udziałem komponentu lotniczego i morskiego na okres 1 roku;
- osiągnięcie zdolności do jednoczesnego kierowania dwoma lub trzema operacjami utrzymania lub ustanowienia pokoju i innymi, mniej istotnymi, operacjami cywilnymi na różnych teatrach działań.

Według Francji Unia Europejska powinna dążyć do integracji niektórych środków obronnych, wzmocnienia europejskich zdolności planowania i prowadzenia operacji wojskowych i cywilnych oraz położenia większego nacisku na rozwój europejskiego przemysłu zbrojeniowego. Wspólne projekty realizowane przez Europejską Agencję do spraw Uzbrojenia, w uzgodnieniu ze Sztabem Wojskowym Unii Europejskiej, poprawią unijne zdolności obronne. Zacieśnianie współpracy odbędzie się nie tylko w obszarze współpracy przemysłowej, ale również w zakresie współpracy strukturalnej i operacyjnej. Wprowadzone zostaną wspólne wymogi w dziedzinie uzbrojenia i wyposażenia sił zbrojnych. UE musi się stać skutecznym organizmem w zakresie ochrony swoich członków przed grożącymi im niebezpieczeństwami.

Francja kładzie również nacisk na współpracę w wymiarze europejskim obejmującą ochronę obywateli poprzez:

- zacieśnienie współpracy w obszarze zwalczania terroryzmu i przestępczości zorganizowanej;
- wdrożenie europejskich zdolności w zakresie obrony cywilnej;
- koordynację działań w zakresie obrony przed atakami informatycznymi;
- zabezpieczenie dostaw nośników energetycznych i surowców strategicznych.

⁸ *Défense et la sécurité nationale, Le Livre Blanc*, http://www.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr/IMG/pdf/livre_blanc_tome1_partie1.pdf, s. 81 (dostęp: 14 lipca 2011 r.).

Wbrew odczuciom niektórych analityków i znawców problematyki międzynarodowej aktywność Francji w obszarze WPBiO nigdy nie osłabła. Można nawet zaryzykować stwierdzenie, że zintensyfikowała się w czasie przewodnictwa w UE w II połowie 2008 r. W okresie tym Francuzi, zgodnie z zapisanymi w Białej Księdze wytycznymi, zachęcali Europejczyków do udoskonalenia swoich zdolności obronnych w zakresie⁹:

- zdolności przerzutowych: zdecydowano o utworzeniu europejskiej floty transportu lotniczego na bazie wspólnej jednostki sił powietrznych wyposażonej w samoloty transportowe A400M oraz podjęto problem modernizacji śmigłowców i szkolenia ich załóg, a także współpracy w zakresie europejskich zdolności powietrzno-morskich;
- nadania priorytetu informacjom i europejskiemu rozpoznaniu kosmicznemu: podpisano porozumienia o realizacji programu zobrazowania kosmicznego Ziemi MUSIS i przetwarzania danych satelitarnych przez Europejskie Centrum Satelitarne;
- poprawy ochrony sił i podniesienia skuteczności operacyjnej: w ramach Europejskiej Agencji do spraw Uzbrojenia podpisano porozumienia w sprawie realizacji nowego programu walki minowej, realizacji programu bezzałogowych środków dozoru oraz połączenia w sieć istniejących systemów dozoru morskiego;
- wspólnego kształcenia kadr wojskowych: rozpoczęto wymianę młodych oficerów między europejskimi wyższymi szkołami wojskowymi (ERASMUS).

W czasie francuskiego przewodnictwa w Radzie UE członkowie Unii zdecydowali, że osiągną nowe zdolności w obszarze skutecznego wykorzystania 60 tys. żołnierzy, którzy mogą być skierowani do udziału w większej operacji w ciągu 60 dni oraz osiągną gotowość do dowodzenia jednocześnie:

- dwiema większymi operacjami stabilizacyjnymi w sile 10 tys. żołnierzy w czasie 2 lat;
- dwiema operacjami w ramach tzw. szybkiej reakcji z wykorzystaniem grup bojowych Unii Europejskiej (1,5 tys. żołnierzy);
- jedną operacją pilnej ewakuacji uchodźców europejskich w ciągu 10 dni;
- jedną misją dozoru lub zakazu morskiego;
- jedną operacją cywilno-wojskowej pomocy humanitarnej;
- tuzinem misji cywilnych, w tym jedną większą (do 3 tys. osób).

⁹ *La documentation française*, <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/europe-defense/dispositions.shtml> (dostęp: 26 lipca 2011 r.).

Ponadto Francja podjęła liczne inicjatywy zmierzające do konsolidacji europejskiego przemysłu zbrojeniowego, które w konsekwencji powinny się przyczynić do podniesienia jego konkurencyjności i rozwoju.

Z powyższego wynika, że Francja cały czas poszukuje nowych form współpracy wojskowej na forum europejskim. Władze francuskie doskonale zdają sobie sprawę z tego, że w Europie są kraje, które zbyt wiele uwagi poświęcają zwalczaniu skutków kryzysu, zaniedbując przy okazji zdolności obronne lub takie, które uważają, że budowa europejskich zdolności obronnych jest dublowaniem NATO. Poszukują jednak takich form współpracy, które mogłyby przekonać tych niezdecydowanych do poparcia inicjatyw wspólnotowych w dziedzinie obronności. Służyć temu mają podpisane w ostatnich latach dwustronne umowy lub partnerstwa strategiczne z największymi krajami europejskimi.

„POWRÓT” FRANCJI DO NATO

Francja opuściła zintegrowaną wojskową strukturę NATO¹⁰ w 1966 r. za prezydentury Charles'a de Gaulle'a, ale pozostała członkiem wszystkich organów Sojuszu z wyjątkiem Komitetu Planowania Obronnego i Komitetu Planowania Nuklearnego. Powolny powrót do pełnego członkostwa rozpoczął się w grudniu 1995 r., gdy prezydentem był Jacques Chirac i dopełnił się podczas prezydentury Nicolasa Sarkozy'ego 17 marca 2009 r. po decyzji Parlamentu (Zgromadzenie Narodowe), który przegłosował ustawę w tej sprawie. Prezydent Francji ogłosił uroczyste powrót Francji do zintegrowanych struktur wojskowych NATO w 60. rocznicę powstania Sojuszu Północnoatlantyckiego, która obchodzona była na szczycie NATO w Strasburgu-Kehl w kwietniu 2009 r. Powrót nastąpił bez zaangażowania się kraju w prace Komitetu Planowania Nuklearnego dla zachowania całkowitej niezależności francuskich sił nuklearnych; swobody w ocenie sytuacji, co ma zapobiegać automatycznemu zaangażowaniu sił zbrojnych i środków odstraszania oraz niezależności w podejmowaniu decyzji, która polega na tym, że żadne siły francuskie w czasie pokoju nie zostaną podporządkowane na stałe dowództwu NATO.

Biała Księga definiuje wysiłki związane z powrotem do struktur wojskowych NATO. Powinny one skupiać się na:

¹⁰ *La réintégration de la France dans l'OTAN*, <http://www.vie-publique.fr/politiques-publiques/politique-defense/reintegration-france-otan/> (dostęp: 25 lipca 2011 r.).

- wzmożeniu prac mających na celu podniesienie dyspozycyjności oraz modernizacji uzbrojenia i sprzętu, szczególnie tego, który jest wykorzystywany w różnego rodzaju operacjach;
- rozpoczęciu programów w obszarze rozpoznania;
- realizacji programów zapewniających technologiczny przeskok generacyjny (ochrona żołnierzy wojsk lądowych [WL], marynarki wojennej [MW] i sił powietrznych [SP], ochrona indywidualna żołnierza, rozwój pojazdów pancernych, utrzymanie w sprawności bojowej sprzętu, obrona przeciwlotnicza i przeciwrakietowa);
- rozpoczęciu nowych programów obserwacyjnych, podsłuchu elektronicznego i ostrzegania na ziemi, morzu i w powietrzu;
- rozwoju bezpilotowych środków rozpoznawczych i bojowych;
- rozwoju możliwości prowadzenia ofensywnej i defensywnej walki informatycznej.

„Powrót” Francji do NATO zaowocował uzyskaniem 1267 stanowisk (17 generałów, 375 oficerów i 875 podoficerów), w tym dowódcy Sojuszniczego Dowództwa Transformacji w Norfolk, dowódcy Dowództwa Regionalnego w Lizbonie, jak również stanowiska zastępcy szefa komórki planującej operacje NATO w Naczelnym Dowództwie Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie (SHAPE – Supreme Headquarters Allied Powers Europe) oraz stanowiska zastępcy komendanta dowództwa regionalnego NATO w Brunssum na zasadzie rotacji z Wielką Brytanią¹¹.

Ponadto integracja Francji ze strukturami Sojuszu oznaczała jednocześnie zaangażowanie się tego kraju w reorganizację struktury NATO. Francuzi opowiadali się za zmniejszeniem liczby instytucji i sztabów oraz stanów osobowych. Priorytetowo traktowali struktury gotowe do przerzutu i udziału w operacjach. Poszukiwali oszczędności poprzez propozycje wspólnej dylokacji różnych szczebli dowodzenia oraz *outsourcing* świadczeń niewojskowych na rzecz Sojuszu.

Francja opowiada się za współpracą UE z NATO – uważa, że działania tych organizacji powinny wzajemnie się uzupełniać. UE jest dla NATO partnerem zasadniczym i wyjątkowym. Obie organizacje są potrzebne do stawienia czoła współczesnym zagrożeniom i kryzysom, a wzmocnienie zdolności wojskowych UE i reorganizacja NATO są konieczne.

Podczas szczytu NATO w Lizbonie 19–20 listopada 2010 r. strona francuska przedyskutowała kwestię obrony przed rakietami balistycznymi i uży-

¹¹ *FNCV infoset actualités des combattants volontaires*, <http://infos.fncv.com/post/2009/06/15/1267-militaires-francais-dans-les-etats-majors-de-l-OTAN-en-2012> (dostęp: 25 lipca 2011 r.).

skąła zapewnienie, że jej system odstraszania nuklearnego może być uzupełnieniem systemu NATO i w żaden sposób nie może być on zastąpiony przez środki Sojuszu¹².

NOWY FORMAT SZ FRANCJI

Reforma SZ Francji polegała m.in. na zmianie dyslokacji jednostek wojskowych z okresu zimnowojennego, kiedy większość z nich znajdowała się w północno-wschodniej części kraju, na równomierne ich rozmieszczenie w całej Francji. Część (370) jednostek wojskowych rozwiązano, z czego 250 zreorganizowano, łącznie z 45,6 tys. żołnierzami i 23 tys. pracowników cywilnych. Reforma zakładała głównie redukcję części administracyjnej oraz pomocniczej francuskiej armii liczącej około 271 tys. żołnierzy i pracowników cywilnych. W ciągu 6-7 lat, tj. w latach 2009-2015, zostanie ona zredukowana o 54 tys. stanowisk, w tym 46,5 tys. stanowisk wojskowych i 7,5 tys. cywilnych. Ostatecznie, po redukcji stan osobowy SZ powinien osiągnąć 225 tys., zorganizowanych w 51 bazach wojskowych (w tym 11 na terytoriach i w departamentach zamorskich), z czego siły lądowe będą liczyły 131 tys., morskie 44 tys., a powietrzne 50 tys. żołnierzy i pracowników. 1 stycznia 2009 r. Żandarmeria Narodowa¹³ (110 tys. żandarmów) została podporządkowana MSW.

W ramach redukcji kosztów funkcjonowania resortu obrony oraz dowództw wszystkich rodzajów sił zbrojnych (RSZ), Ministerstwo Obrony, Dyrekcja Generalna do spraw Uzbrojenia (DGA), Sekretariat do spraw Administracji (SGA), Sztab Sił Zbrojnych, dowództwa RSZ i służby centralne zostaną przeniesione do jednego obiektu na wzór amerykańskiego Pentagonu¹⁴ (budynek powstaje w XV dzielnicy Paryża, gdzie obecnie mieści się Dowództwo Sił Powietrznych). Celem powyższych zmian jest: poprawienie systemu zarządzania Ministerstwem Obrony, połączenie administracji i służb odpowiedzialnych za zabezpieczenie funkcjonowania ministerstwa, racjonalizacja systemu zarządzania nieruchomościami ministerstwa (obecnie znajduje się w 15 punktach Paryża, co generuje duże koszty utrzymania) oraz poprawienie warunków pracy personelu.

¹² *Le bilan du Sommer de l'OTAN*, http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/actions-france_830/defense-securite_9035/otan_1134/sommets_15291/bilan-du-sommet-lisbonne-19-20.11.10_86663.html (dostęp: 14 lipca 2011 r.).

¹³ *Region de Gendarmerie du Centre, les forces de sécurité intérieures et l'armée*, http://www.gendarmerie-centre.fr/Par_Armees_00.html (dostęp: 19 lipca 2011 r.).

¹⁴ *Balard 2015*, http://www.info-chantier-balard.fr/b_balard-2015.php (dostęp: 19 lipca 2011 r.).

W proces reformy SZ Francji oprócz Ministerstwa Obrony aktywnie zaangażowana była większość resortów. Chodziło bowiem o to, aby na terenach, gdzie jedynym pracodawcą była jednostka wojskowa, stworzyć warunki do dalszego funkcjonowania dla pozostającej na miejscu ludności cywilnej. Podjęto działania ułatwiające inwestycje na pozostawionych przez SZ terenach, zabiegano o nowych inwestorów oraz stworzono system zwolnień podatkowych. W ramach współpracy wojskowej z Niemcami przeniesiono do Francji jeden batalion brygady francusko-niemieckiej.

Nowa struktura sił zbrojnych została opracowana zgodnie z zatwierdzonymi przez rząd, na podstawie rekomendacji Komisji Białej Księgi¹⁵, celami operacyjnymi:

- siły lądowe w liczbie 131 tys. żołnierzy i pracowników wojska, z których część zostanie wydzielona do sił operacyjnych składających się z 88 tys. żołnierzy i pracowników, z tego 30 tys. przewidywanych jest do przerzutu w promieniu od 7 do 8 tys. km w czasie 6 m-cy na 1 rok; 5 tys. personelu w stanie gotowości do działania na terenie kraju i dodatkowe 10 tys. w gotowości do użycia w przypadku większego zagrożenia. Jednym z ich zadań będzie wspomaganie władz cywilnych. Do składu sił operacyjnych przewidywanych jest 8 brygad ogólnowojskowych, wyposażonych w 250 ciężkich czołgów bojowych Leclerc, 650 bojowych wozów opancerzonych VBCI, 80 śmigłowców bojowych, 130 śmigłowców wielozadaniowych, 25 tys. bojowych systemów indywidualnego wyposażenia pojedynczego żołnierza FELIN oraz 3 brygady specjalne;
- siły morskie w liczbie 44 tys. marynarzy i pracowników wojska z możliwościami działania w promieniu od 7 do 8 tys. km w składzie: 4 okręty dowodzenia i przerzutu typu Mistral – z właściwościami amfibijnymi i aeromobilnymi, 18 fregat, 6 atomowych okrętów podwodnych, 4 okręty podwodne z wyrzutniami balistycznych pocisków raketowych oraz 1 lotniskowiec z możliwością utworzenia 1-2 grup morskich do zapewnienia bezpieczeństwa żeglugi;
- siły powietrzne w liczbie 50 tys. osób, wyposażone w 300 samolotów bojowych należących również do sił morskich (Rafale i zmodernizowane Mirage 2000) z możliwościami działania w promieniu od 7 do 8 tys. km. Siły te pozwolą na utworzenie 5 pułków, z czego jeden pułk (70 samolotów) może zostać wydzielony do działania poza obszarem kraju, np. do Afryki (Dżibuti) lub Zatoki Perskiej jako siły prewencyjne. Dodatkowo na wyposażeniu będą 4 samoloty AWACS (z systemami wczesnego wy-

¹⁵ *Défense et la sécurité nationale, Le Livre Blanc*, http://www.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr/IMG/pdf/livre_blanc_tome1_partie1.pdf, s. 223-228 (dostęp: 19 lipca 2011 r.).

krywania i kontroli), flota 14 samolotów tankowania w powietrzu MRTT i 70 samolotów transportowych¹⁶.

Około 80 proc. wojsk lądowych Francji znajduje się w ciągłej gotowości operacyjnej: 901 żołnierzy na terenie kraju w ramach planu VIGIPIRATE do przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym, ok. 5,7 tys. żołnierzy gotowych do przerzutu w różne części kraju w razie nagłej potrzeby, 494 żołnierzy do innych zadań wewnętrznych, 631 żołnierzy w Czadzie w ramach operacji EPERVIER, 325 żołnierzy w Kosowie w ramach operacji TRIDENT, ponad 3 tys. żołnierzy w Afganistanie w ramach operacji PAMIR, EPIDOTE i HERACLES, ok. 1,3 tys. żołnierzy w Libanie w ramach operacji DAMAN, 179 w bazie obrony (BdD) w Zjednoczonych Emiratach Arabskich, 143 w Republice Środkowoafrykańskiej w ramach operacji BOALI, 1,5 tys. żołnierzy w Dżibuti, 1 tys. na Oceanie Indyjskim (Reunion, Mayotte), 716 żołnierzy w Nowej Kaledonii, 13 na wyspie Kergulen (Ziemia Australijska i Arktyka), 651 w Gabonie, 977 żołnierzy w Wybrzeżu Kości Słoniowej w ramach operacji LICORNE (970) i operacji CALA (7), 455 w Senegal (Zielony Przylądek), 452 na Polinezji, ok. 1,5 tys. w Gujanie, 655 na Antylach (Martynika i Gwadelupa). Łącznie daje to liczbę ok. 22 000 żołnierzy. Zważywszy na fakt, że w armii francuskiej obowiązuje 4-miesięczny cykl rotacyjny wojsk uczestniczących w misjach poza granicami kraju, istnieje potrzeba posiadania w ciągłej gotowości operacyjnej ok. 90 tys. żołnierzy¹⁷.

BAZY OBRONY

Głównym celem utworzonych baz obrony (BdD)¹⁸ była racjonalizacja systemu zaopatrzenia i zabezpieczenia jednostek wojskowych. Przyczyniła się ona do redukcji zatrudnienia i oszczędności finansowych. Istota tych zmian polegała na odejściu od dotychczas obowiązującego schematu organizacyjnego, w którym każdy rodzaj sił zbrojnych (RSZ) posiadał własne służby zabezpieczenia, i przejściu na zracjonalizowany, ogólnowojskowy system zaopatrzenia i zabezpieczenia. W związku z powyższym w strukturze Sztabu SZ utworzono etat zastępcy szefa sztabu wsparcia, który został jednocześnie

¹⁶ *Défense et la sécurité nationale, Le Livre Blanc*, http://www.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr/IMG/pdf/livre_blanc_tome1_partie1.pdf (dostęp: 14 lipca 2011 r.).

¹⁷ *Armée de Terre, forces terrestres en posture opérationnelle*, <http://www.defense.gouv.fr/terre/bloc-armee-de-terre-en-posture-operationnelle/forces-terrestres-en-posture-operationnelle> (dostęp: 27 lipca 2011 r.).

¹⁸ *Etat-major des armées, le BdD en bref*, <http://www.defense.gouv.fr/ema/bases-de-defense/les-bdd-en-bref> (dostęp: 27 lipca 2011 r.).

dowódcą ogólnowojskowym wsparcia (COMIAS). Dowódcy wsparcia podlegają bezpośrednio dowódcy baz obrony (Com BdD) z kierowanymi przez nich Zgrupowaniami Zabezpieczenia Baz Obrony (GSBdD). Dowódca BdD odpowiedzialny jest za zabezpieczenie funkcjonowania wszystkich jednostek wojskowych (WL, SP i MW) na podległym terenie w zakresie wyżywienia, zakwaterowania, zarządzania zasobami ludzkimi, transportu itp. oraz koordynację działań wyspecjalizowanych służb w zakresie przygotowania operacyjnego jednostek wojskowych i ewentualnego ich przerzutu w rejon operacji. Należy dodać, że struktury dowódcze SZ Francji nie posiadają samodzielnego Dowództwa Operacyjnego – Centrum Planowania i Prowadzenia Operacji (CPCO) jest integralną strukturą Sztabu SZ, czyli odpowiednika Sztabu Generalnego WP w Polsce. Bazy obrony posiadają na swoim zabezpieczeniu jednostki wojskowe różnych RSZ w promieniu ok. 30 kilometrów, ich średni stan osobowy waha się w granicach 1,5–3 tys. żołnierzy i pracowników (czasem więcej).

Utworzono 4 typy BdD:

- T-1 – bazy jednorodne (w ich skład wchodzi tylko jednostki wojsk lądowych lub sił powietrznych lub marynarki);
- T-2 – bazy różnorodne (skupiające jednostki różnego przeznaczenia np. formacje wojsk lądowych i sił powietrznych lub sił powietrznych i marynarki);
- T-3 – bazy bardzo duże, powyżej 10 tys. personelu (np. baza w Brest);
- T-4 – bazy na terytoriach zamorskich i za granicą.

Tworzenie baz obrony obejmowało trzy etapy. W pierwszym etapie, nazywanym eksperymentalnym, rozpoczętym w styczniu 2009 r. utworzono 11 BdD (10 we Francji i 1 w Dżibuti). W maju i czerwcu 2009 r. dokonano szczegółowej oceny funkcjonowania jednostek eksperymentalnych, a w lipcu tego samego roku wyciągnięto wnioski, w wyniku których latem 2009 r. zreorganizowano Komisariat SZ i 1 września 2009 r. utworzono stanowisko dowódcy ogólnowojskowego do spraw wsparcia. W styczniu 2009 r. utworzono Centralną Służbę Amunicyjną.

Drugi etap tworzenia BdD rozpoczął się 1 stycznia 2010 r. Polegał on na utworzeniu, obok już istniejących 11 baz eksperymentalnych, kolejnych 7 BdD, które utworzyły zestaw 18 baz pilotażowych. Zadaniem tego etapu była optymalizacja struktur i procedur działania przed powołaniem do życia wszystkich 51 BdD do końca 2011 r. W lutym 2010 r. przeprowadzono drugą analizę wniosków po ponad rocznym okresie funkcjonowania BdD, która pozwoliła na dokonanie bilansu budżetowego funkcjonowania baz.

Trzecia analiza wniosków z funkcjonowania BdD przeprowadzona została w czerwcu 2010 r. Pozwoliła ona na opracowanie ostatecznej struktury organizacyjnej BdD. Trzeci etap zakładał sukcesywne tworzenie pozostałych BdD począwszy od 1 stycznia 2011 r., z takim wyliczeniem, aby wszystkie bazy osiągnęły gotowość operacyjną do końca 2011 r. Oprócz BdD w Dżibuti bazy za granicą powstaną: na Antylach, w Zjednoczonych Emiratach Arabskich, Gabonie, Gujanie Francuskiej, Reunion-Mayotte, Nowej Kaledonii, Polinezji Francuskiej i Senegalu.

BUDŻET MINISTERSTWA OBRONY

W zaplanowanej reformie SZ Francji uwzględniono również niezbędne środki finansowe, które gwarantują realizację całego przedsięwzięcia. W Białej Księdze o Obronie i Bezpieczeństwie Narodowym¹⁹ opracowano perspektywę budżetową na lata 2008-2020. W 2008 r. budżet Ministerstwa Obrony osiągnął wielkość 30,2 mld euro (bez emerytur) i został utrzymany na tym samym poziomie do roku 2009, w latach 2010-2011 plan przewidywał wzrost budżetu na poziomie inflacji. Następnie w latach 2012-2020 oczekiwany będzie jego wzrost o 1 proc. powyżej poziomu inflacji. Oceniono, że w ciągu 12 lat na wydatki obronne zostanie przeznaczonych 377 mld euro.

Na zakup uzbrojenia i wyposażenia wojskowego w planowaniu obronnym na lata 2009-2019 francuski rząd przeznaczył kwotę 18 mld euro w skali roku, która jest o 1/3 wyższa w porównaniu do lat 1997-2002. W okresie tym na zakupy przeznaczono tylko 13,8 mld euro, natomiast w latach 2003-2008 wydatki utrzymane były na poziomie 15,5 mld euro.

Z analizy budżetu MO Francji na 2011 r.²⁰ wynika, że pierwotne założenia budżetowe opracowane w Białej Księdze zostały tylko lekko skorygowane, a budżet MO wyniósł 31,2 mld euro. Projekt tegorocznego budżetu wpisuje się po raz drugi w trzyletni plan wydatków państwa, który zakłada wydatki MO na lata 2011-2013 w kwocie 95,69 mld euro. Udział resortu obrony w walce z deficytem budżetowym państwa zostanie w części skompensowany sprzedażą nieruchomości i częstotliwości radiowych sektorowi prywatnemu. Cięcia środków obronnych w stosunku do pierwotnie planowanych w usta-

¹⁹ *Le Livre blanc sur la défense et la sécurité nationale*, http://www.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr/information/les_dossiers_actualites_19/livre_blanc_sur_defense_875/index.html (dostęp: 21 lipca 2011 r.).

²⁰ *Budget défense 2011, un effort respectueux des grands équilibre*, <http://www.defense.gouv.fr/actualites/articles2/le-budget-2011-de-la-defense-un-effort-equilibre> (dostęp: 21 lipca 2011 r.).

wie o rozwoju SZ na lata 2009-2014 wyniosą 1,3 mld euro na 3 lata. Wydatki na zakupy uzbrojenia i wyposażenia SZ w 2012 r. wyniosą 16,8 mld euro, a w 2013 r. 17,4 mld euro. Resort obrony Francji nie jest zwykłym konsumentem budżetu, ale partycypuje również w realizacji rządowej polityki wzrostu gospodarczego i rozwoju konkurencyjności. Przeznacza on na badania i rozwój, również prywatnego sektora obronnego, kwotę 3,3 mld euro.

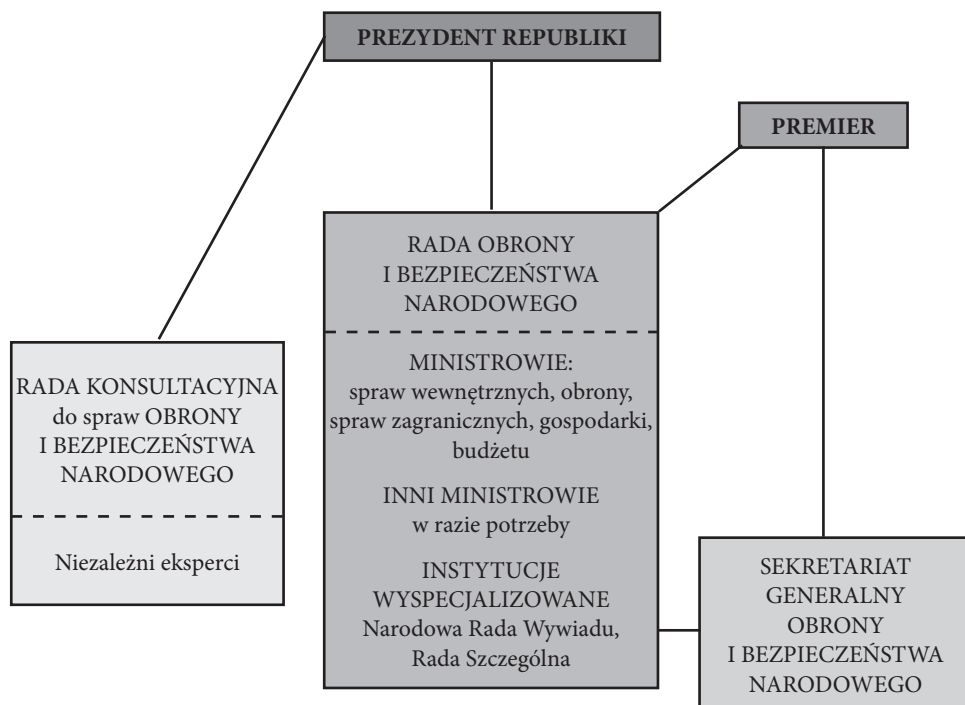
Z powyższego wynika, że realizacja ustawy o rozwoju SZ Francji na lata 2009-2014 przebiega zgodnie z planem i nie jest zagrożona. Tym bardziej że każda ustawa tego typu jest zatwierdzana przez parlament, który – z jednej strony – zabezpiecza odpowiednie środki finansowe na jej realizację, z drugiej zaś – rozlicza osoby odpowiedzialne za jej wykonanie.

W strukturach organizacyjnych administracji francuskiej nie istnieje oddzielna instytucja do spraw kombatantów (np. urząd do spraw kombatantów). Ta grupa społeczna podlega Ministerstwu Obrony, które posiada w swoim budżecie odpowiednie środki finansowe na zabezpieczenie jej funkcjonowania, a minister obrony Francji jest jednocześnie ministrem kombatantów.

W proces poprawy bezpieczeństwa państwa włączone jest również MSW, które ze swojego budżetu przeznaczy na bezpieczeństwo narodowe 400 mln euro (kwota ta jest planowana na okres 5 lat). W ramach tych wydatków zostanie zmodernizowany system wczesnego ostrzegania społeczeństwa oraz system zapobiegania zamachom, a także wykrywania zagrożeń nuklearnych, radiologicznych, bakteriologicznych i chemicznych. Rolą ministra spraw wewnętrznych będzie planowanie i kierowanie narodowymi akcjami kryzysowymi Międzyresortowego Centrum Zarządzania Kryzysowego, usytuowanego w MSW.

NOWE INSTYTUCJE W OBSZARZE BEZPIECZEŃSTWA I OBRONY

Dla zapewnienia skutecznej realizacji założeń strategii bezpieczeństwa narodowego, pod przewodnictwem prezydenta powołane zostały do życia nowe struktury: Rada Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego (le Conseil de la Défense et de la Sécurité Nationale, CDSN), w skład której wchodzi Rada Obrony (le Conseil de Défense), Narodowa Rada Wywiadu (le Conseil National du Renseignement, CNR) oraz w zależności od rodzaju kryzysu – Rady Szczególne (les Conseils Restreints). Ponadto, w skład Rady Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego wchodzi premier i ministrowie: spraw zagranicznych, obrony, gospodarki i budżetu.

Rysunek 1. Rada Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego

Źródło: Biała Księga o Obronie i Bezpieczeństwie Narodowym Francji.

Narodowa Rada Wywiadu (CNR)²¹ stanowi część CDSN, w skład której wchodzi: narodowy koordynator służb specjalnych oraz dyrektorzy poszczególnych służb. CNR zajmuje się oceną problematyki pod względem wywiadowczym, określając strategię i priorytety w tym zakresie, oraz decyduje o użyciu sił i środków wywiadowczych. Narodowy koordynator służb (le Coordonnateur National du Renseignement) podlega bezpośrednio prezydentowi i odpowiada za realizację zadań CNR. Organizuje okresowe spotkania dyrektorów poszczególnych służb i przewodzi międzyresortowemu komitetowi zastosowania środków wywiadowczych. Jednym słowem stanowisko koordynatora pozwoli uniknąć „dublowania” działań służb. Do jego kompetencji należy również organizacja spotkań między poszczególnymi ministerstwami, która usprawni podział zadań i koordynację prowadzonych operacji oraz efektywne wykorzystanie personelu, środków finansowych i sprzętu.

²¹ *Le Conseil National du Renseignement*, <http://www.tnova.fr/note/le-conseil-national-du-renseignement-une-pr-sidentialisation-sans-justification> (dostęp: 25 lipca 2011 r.).

Rada Konsultacyjna do spraw Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego²² (le Conseil Consultatif sur la Défense et la Sécurité Nationale) składa się z niezależnych ekspertów wyznaczonych przez prezydenta. Zajmuje się ona analizą problematyki zleconej przez szefa państwa lub premiera, która może dotyczyć spraw politycznych, finansowych, operacyjnych lub międzynarodowych.

Wzrosła też rola parlamentu w zakresie podejmowania decyzji dotyczących użycia SZ. Zgodnie z art. 35 konstytucji tylko parlament może uchwalić deklarację wojny. Rząd zobowiązany jest do poinformowania parlamentu o decyzji w sprawie użycia SZ w operacjach poza granicami kraju najpóźniej trzy dni po rozpoczęciu interwencji. Udział SZ w operacji dłuższej niż 4 miesiące wymaga zgody parlamentu²³.

Jak już wspomniano, wiedza i przewidywanie to filar strategii w przeważającej części zarezerwowany dla działalności wywiadu i kontrwywiadu. Ma on zasadniczy wpływ na strategię bezpieczeństwa państwa. Dla zapewnienia lepszego funkcjonowania i koordynacji działań służb specjalnych, rząd powołał w 2008 r. nowe struktury m.in.: CNR, której przewodniczy prezydent, narodowego koordynatora wywiadu oraz Centralną Dyрекcję Wywiadu Wewnętrznego (la Direction Centrale du Renseignement Intérieur, DCRI).

Generalnie strukturę francuskich służb specjalnych można podzielić na:

- służby z ogólnym zakresem odpowiedzialności, takie jak Dyrekcja Generalna Bezpieczeństwa Zewnętrznego (la Direction Générale de la Sécurité Extérieure, DGSE) i DCRI;
- służby wyspecjalizowane: Dyrekcja Rozpoznania Wojskowego (la Direction du Renseignement Militaire, DRM), Dyrekcja Ochrony i Bezpieczeństwa Obrony (la Direction de la Protection et de la Sécurité de la Défense, DPSD), Narodowa Celną Dyrekcją Śledczo-Dochodzeniową (la Direction Nationale du Renseignement et des Enquêtes Douanières, DNRED) i Służba Rozpoznawczo-Dochodzeniowa Przeciw Nielegalnemu Obrotowi Finansami (le Traitement du Renseignement et Action Contre les Circuits Financiers Clandestins, TRACFIN).

Wojskowe służby specjalne: DGSE, DRM, DPSD podlegają ministrowi obrony, DCRI – ministrowi spraw wewnętrznych, a służby: DNRED, TRACFIN – ministrowi finansów.

²² *FNCV infoset actualités des combattants volontaires*, <http://infos.fncv.com/post/2009/12/27/CDSN-Conseil-defense-securite-nationale-france> (dostęp: 25 lipca 2011 r.).

²³ *La Constitution du 4 octobre 1958*, <http://www.legifrance.gouv.fr/html/constitution/constitution2.htm#titre5> (dostęp: 25 lipca 2011 r.).

DGSE zajmuje się wywiadem strategicznym, działając poza granicami kraju z wykorzystaniem metod operacyjnych i agenturalnych.

DRM zajmuje się analizą i pozyskiwaniem informacji przy wykorzystaniu środków technicznych i sprzętu, w tym m.in. systemów satelitarnych oraz środków łączności i nasłuchu.

DPSD odpowiada za osłonę kontrwywiadowczą Ministerstwa Obrony, sił zbrojnych i ważnych dla obronności obiektów na terenie kraju.

DCRI zajmuje się działalnością kontrwywiadowczą, antyterrorystyczną, wywiadem ekonomicznym oraz przeciwdziałania nielegalnemu handlowi bronią.

DNRED i TRACFIN podlegają bezpośrednio ministrowi finansów i ministrowi budżetu. Zajmują się przeciwdziałaniem wszelkiej nielegalnej działalności związanej z gospodarką finansową państwa.

Jednostka Koordynująca Zwalczanie Terroryzmu (l'Unité de Coordination de Lutte Contre le Terrorisme, UCLAT) znajduje się w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Jej szefem jest dyrektor główny Policji Narodowej. Jednostka zajmuje się koordynacją służb odpowiedzialnych za walkę z terroryzmem.

Odpowiednim przygotowaniem kadr dla wszystkich służb będzie się zajmować Akademia Wywiadu, którą utworzono 13 lipca 2010 r. Funkcjonowanie akademii będzie finansowane z budżetów poszczególnych służb.

ŚWIADOMOŚĆ NARODOWA

Świadomość narodowa jest jednym z głównych warunków skuteczności funkcjonowania strategii bezpieczeństwa państwa, dlatego też powinna być w odpowiedni sposób kształtowana. W proces kształcenia, szkolenia i informowania administracji państwowej oraz kierowniczej kadry głównych przedsiębiorstw zostaną zaangażowane największe uczelnie cywilne, policji i wojska Francji: Wyższa Szkoła Administracji (l'Ecole Nationale d'Administration, ENA), Narodowa Wyższa Szkoła Policji (l'Ecole Nationale Supérieure de la Police, ENSP), Narodowa Szkoła Urzędnicza (l'Ecole Nationale de la Magistrature, ENM). Zgodnie z założeniami, staże oraz kursy dla władz samorządowych, wolontariuszy itp. będą organizowane zarówno na poziomie narodowym jak i europejskim. Natomiast stały proces szkolenia w formie studiów będą zabezpieczały cztery instytuty: Wyższy Instytut Studiów Obrony Narodowej (l'Institute des Hautes Etudes de Defense Nationale, IHEDN), Centrum Wyższych Studiów Uzbrojenia (le Centre des Hautes Etudes de l'Ar-

mement, CHEAr), Narodowy Instytut Wyższych Studiów Bezpieczeństwa (l'Institute Nationale des Hautes Etudes de Sécurité, INHES) oraz Instytut Studiów i Badań w Zakresie Bezpieczeństwa Przedsiębiorstw (l'Institute d'Etudes et de Recherche pour la Sécurité des Entreprises, IERSE), skupiając się głównie na nauczaniu dwubiegunowym: „obrona – sprawy zagraniczne” oraz „bezpieczeństwo wewnętrzne”²⁴.

WNIOSKI

Kierunki rozwoju sił zbrojnych powinny wynikać z zagrożeń, na jakie dane państwo jest lub może być narażone w bliższej i dalszej perspektywie oraz z jego ambicji i roli, jaką chce odegrać w ramach wspólnoty międzynarodowej (UE, NATO, ONZ itp.). Określenie potencjalnych zagrożeń Francji, wynikających z jej położenia geopolitycznego, historii oraz polityki realizowanej przez bliższych i dalszych sąsiadów, pozwoliło na opracowanie takiego formatu sił zbrojnych, który zagwarantuje jej bezpieczeństwo i ochronę żywotnych interesów w świecie. Nowatorskim rozwiązaniem w opracowanej Białej Księdze o Obronie i Bezpieczeństwie Narodowym, na tle jej poprzedniczek, jest wytypowanie 5 filarów, na których oparta została strategia bezpieczeństwa Francji. Takie rozwiązanie pozwoliło skupić wysiłki obronne całego państwa na realizacji konkretnych zaleceń w obszarze bezpieczeństwa bez wskazywania konkretnych państw lub grupy państw, które mogą zagrozić bezpieczeństwu kraju. Takie podejście do przedmiotowej problematyki można nazwać dyplomatycznym, ponieważ nie rodzi kontrowersji w obszarze polityki międzynarodowej.

Z jednej strony, Francja doskonale zdaje sobie sprawę, że bezpieczeństwo kosztuje i nie chce, aby podstawą rozważań o bezpieczeństwie państwa były wyłącznie ograniczenia dotyczące środków, które mogą być przeznaczone na rozwój sił zbrojnych. Z drugiej zaś, wydaje swoje środki w sposób przemyślany i z rozważą, o czym świadczy program rozwoju SZ zatwierdzany przez parlament w formie ustawy. Rozwój sił zbrojnych we Francji jest raczej przedmiotem porozumienia wszystkich sił politycznych działających w państwie, a nawet zgody ogólnonarodowej, chociaż Partia Socjalistyczna była przeciwna powrotowi kraju do zintegrowanych struktur Sojuszu Północnoatlantyckiego. Ministerstwo Obrony Francji, obok innych resor-

²⁴ *Le Livre Blanc sur la défense et la sécurité nationale*, http://www.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr/information/les_dossiers_actualites_19/livre_blanc_sur_defense_875/index.html (dostęp: 25 lipca 2011 r.).

tów, jest stymulatorem wzrostu gospodarczego, dba o badania i rozwój, promuje produkty przemysłu zbrojeniowego i przyczynia się w wydatny sposób do zmniejszenia bezrobocia.

Ponadto SZ Francji nie są wyłączną domeną ministra obrony, ale przede wszystkim troską całego rządu na czele z premierem, który odpowiada bezpośrednio przed prezydentem za stan realizacji przedsięwzięć obronnych. Ministerstwo Obrony Francji nie zostało pozostawione same sobie w tak trudnych do zrealizowania przedsięwzięciach jak reforma SZ. W ich reformie brały udział m.in.: resorty finansów, gospodarki, infrastruktury i spraw wewnętrznych. W proces ten włączył się osobiście prezydent, który przekonał kanclerz Niemiec Angelę Merkel do przeniesienia jednego z batalionów brygady francusko-niemieckiej z Niemiec do Francji²⁵, aby złagodzić skutki likwidacji jednostki wojskowej, po której pozostała próżnia gospodarczo-ekonomiczna.

SZ Francji już ponad 10 lat temu zrezygnowały ze struktury dywizyjnej. Oceniono, że system brygadowy jest bardziej efektywny w działaniu i tańszy. Istotą tych zmian było tworzenie sił modułowych, niezbędnych do stawienia czoła współczesnym zagrożeniom. Kolejna wielka reforma rozpoczęta w 2009 r. polegała na utworzeniu 51 baz obrony, które zoptymalizowały system zabezpieczenia jednostek wojskowych wszystkich rodzajów sił zbrojnych stacjonujących na obszarze funkcjonowania bazy. Takie rozwiązanie okazało się mniej kosztowne i pozwoliło na zmniejszenie zatrudnienia w sektorze zabezpieczenia. Ponadto Żandarmeria Narodowa od 1 stycznia 2009 r. przeszła z Ministerstwa Obrony w podporządkowanie Ministerstwu Spraw Wewnętrznych. Równoległe z reformą SZ rozpoczęto budowę francuskiego „Pentagonu”, do którego zostaną przeniesione instytucje Ministerstwa Obrony, Sztab SZ i dowództwa wszystkich RSZ.

W wyniku przeprowadzonych reform, siły zbrojne Francji osiągnęły gotowość do udziału w różnego rodzaju operacjach, które mają sprostac współczesnym zagrożeniom, zarówno w wymiarze narodowym, jak i sojusznym. Przykładem takiej gotowości do udziału w operacji „koalicji chętnych”, a następnie operacji natowskiej, jest konflikt libijski, w którego przebiegu Francja odegrała zasadniczą rolę i swoimi działaniami, zarówno politycznymi, jak i wojskowymi, przyczyniła się w realny sposób do obalenia dyktatora.

²⁵ *Bataillon allemand en France: accord de principe entre Paris et Berlin*, <http://www.gouvernement.fr/gouvernement/bataillon-allemand-en-france-accord-de-principe-entre-paris-et-berlin> (dostęp: 26 lipca 2011 r.).

Sukces reformy francuskich SZ możliwy był dzięki odpowiednio wykwalifikowanym kadrom. Kształtowaniem świadomości narodowej w obszarze bezpieczeństwa i obrony zajmują się najważniejsze uczelnie państwowe. Przygotowanie odpowiedniej jakości wyżej wymienionych kadr jest gwarantem postrzegania bezpieczeństwa jako żywotnego interesu narodowego przez wszystkie jego podmioty. Państwo, które pozostawia swoje bezpieczeństwo tylko i wyłącznie na barkach żołnierzy, jest mało wiarygodne w tym zakresie.

Z uwagi na fakt, że strona francuska rozpoczęła prace nad uaktualnieniem Białej Księgi, które zostanie opublikowane wiosną 2012 r., analiza reformy francuskich SZ będzie przedmiotem kolejnej publikacji.

Ponadto wydaje się, że Polska mogłaby rozważyć wykorzystanie części sprawdzonych doświadczeń francuskich w procesie przeobrażania własnych sił zbrojnych i budowie systemu bezpieczeństwa narodowego.